

Sygn. akt III CZ 62/12

POSTANOWIENIE

Dnia 8 sierpnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Maria Szulc

SSA Andrzej Niedużak (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "Firmy U. S. i T. N." sp.j.

w B.

przeciwko L. N.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 8 sierpnia 2012 r.,

zażalenia strony powodowej na postanowienie Sądu Okręgowego

z dnia 22 lutego 2012 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie III, a w dalszej części zażalenie oddala znosząc wzajemnie koszty postępowania zażaleniowego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 22 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy oddalił zażalenie strony powodowej na postanowienie o umorzeniu postępowania, zasądził od strony powodowej na rzecz pozwanej kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zażaleniowego oraz kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, odmówił umorzenia postępowania wywołanego wniesieniem zażalenia na postanowienie o umorzeniu postępowania. Sąd drugiej instancji uznał, że cofnięcie pozwu powinno skutkować, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy, obciążeniem strony powodowej obowiązkiem zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Sąd nie znalazł podstaw do zastosowania przy orzekaniu o kosztach procesu art. 102 k.p.c.

Strona powodowa złożyła zażalenie na zawarte w punktach II i III orzeczenia o kosztach procesu. Postanowieniu o kosztach postępowania zażaleniowego (pkt II) zarzucała naruszenie art. 102 k.p.c. przez przyjęcie, że w rozpoznawanej sprawie nie zachodzą wyjątkowe okoliczności uzasadniające odstąpienie od obciążania strony powodowej kosztami tego postępowania. Postanowieniu o kosztach procesu zawartemu w pkt III postanowienia zarzucała także obrazę art. 102 k.p.c. kontynuując wcześniej przytoczoną argumentację, zaś „z daleko posuniętej ostrożności procesowej” zarzuciła również obrazę art. 203 § 3 k.p.c. w związku z art. 109 k.p.c. przez zasądzenie na rzecz pozwanej kosztów procesu za pierwszą instancję, mimo że jej roszczenie o zasądzenie tych kosztów wygasło, art. 108 k.p.c. przez zasądzenie wymienionych kosztów przez sąd odwoławczy, mimo że uprawniony do tego jest wyłącznie sąd pierwszej instancji oraz art. 321 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. przez zasądzenie kosztów procesu mimo braku odpowiedniego wniosku pozwanej. Wnioski zażalenia zmierzały do zmiany zaskarżonego postanowienia w pkt II i III przez wzajemne zniesienie kosztów procesu, ewentualnie w pkt III przez uchylenie zawartego tam postanowienia.

Pozwana w odpowiedzi na zażalenie wносиła o jego oddalenie i zasądzenie od strony powodowej na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 102 k.p.c. daje przy orzekaniu o kosztach procesu prymat zasadzie słuszności przed zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy uregulowaną w art. 98 § 1 k.p.c. Decyzja o zastosowaniu art. 102 k.p.c. jest suwerennym uprawnieniem jurysdykcyjnym sądu, ma charakter dyskrecyjny, oparty na swobodnym uznaniu kształtowanym własnym przekonaniem, poczuciem sprawiedliwości oraz analizą okoliczności rozpoznawanej sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2012 r., III CZ 10/02, Biul. SN 2012/4/7, z dnia 9 lutego 2012 r., III CZ 2/12 – niepubl.). Omawiany przepis powinien znaleźć zastosowanie wyłącznie w takich przypadkach, kiedy orzeczenie odpowiadające wynikowi sprawy, a więc obciążenie strony przegrywającej pełnymi kosztami procesu przeciwnika byłoby oczywiście niezgodne z zasadami słuszności. „Wyjątkowe” okoliczności mogą być związane ze szczególną sytuacją życiową strony, zarówno w sferze materialnej jak i niematerialnej, mogą się wiązać z przebiegiem procesu, w każdym jednak przypadku muszą usprawiedliwiać odejście od zasad podstawowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CZ 117/11 – niepubl.).

W zażaleniu strony powodowej wyjątkowości przypadku uzasadniającej zastosowanie art. 102 k.p.c. upatruje się w specyficznej konfiguracji podmiotowej osób biorących udział w procesie oraz działaniach tych osób, powodowanych emocjami będącymi wynikiem rodzinnego konfliktu. Wbrew twierdzeniom zawartym w zażaleniu taka sytuacja nie jest w postępowaniach sądowych rzadka, a w każdym razie nie stanowi uzasadnienia dla odejścia od podstawowych zasad orzekania o kosztach procesu.

Odnosnie do dalszych zarzutów podnoszonych w zażaleniu stwierdzić należy, że art. 109 k.p.c. nie miał w sprawie zastosowania, jako że cofnięcie pozwu nastąpiło poza rozprawą, a pozwana o jego skutecznym cofnięciu (bez zrzeczenia się roszczenia) dowiedziała się z doręzonego jej postanowienia o umorzeniu postępowania. Taka sytuacja w praktyce sądowej jest spotykana i nie ma podstaw aby twierdzić, że jest to praktyka niedopuszczalna w świetle art. 203 § 3 k.p.c. Istotne jest, aby strona wygrywająca, wniosek o przyznanie kosztów złożyła w przepisany dwutygodniowym terminie. Zawiadomienie pozwanego o cofnięciu

pozwu przez doręczenie mu postanowienia o umorzeniu postępowania, nie pozbawia pozwanego prawa złożenia wniosku o przyznanie kosztów.

Zarzuty naruszenia art. 108 k.p.c. oraz art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. są uzasadnione. Istotnie, adresatem wniosku o przyznanie kosztów złożonego na podstawie art. 203 § 3 k.p.c. jest sąd pierwszej instancji. Orzeczenie wydane na skutek tego wniosku stanowi rozstrzygnięcie o kosztach w rozumieniu art. 108 § 1 k.p.c., który statuuje obowiązek zamieszczenia przez sąd orzeczenia o kosztach procesu w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (por. postanowienia Sądu Najwyższego dnia 23 marca 2010 r., II PZ 4/10, z dnia 25 lutego 2010 r., V CZ 7/10 – niepubl.). Sąd drugiej instancji zastępując Sąd Rejonowy w rozstrzygnięciu o kosztach procesu naruszył art. 321 § 1 k.p.c. Adresowany do Sądu drugiej instancji wniosek pozwanej obejmował żądanie oddalenia zażalenia i zasądzenia na rzecz pozwanej kosztów postępowania zażaleniowego. Nie obejmował i nie mógł skutecznie obejmować wniosku o przyznanie kosztów za pierwszą instancję.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.